

Tyrimo „Europos jaunimas“ ataskaita 2016/2017

Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir socialiniai faktoriai

Parengta remiantis Icelandic Centre for Social
Research and Analysis medžiaga
Parengė Vilniaus visuomenės sveikatos biuro
stebėsenos skyriaus specialistai

Vilnius
2018

Turinys

Turinys	2
Įvadas	3
Europos jaunimas.....	3
Metodai ir duomenys	3
Duomenų rinkimas.....	3
Tikslinė grupė	3
Anketa.....	3
„Europos miestai prieš narkotikus“ Lietuvoje. Tyrimas „Europos jaunimas“	4
Rezultatai	5
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas	6
Tabakas	6
Alkoholio vartojimas	8
Kitų psichoaktyvių medžiagų vartojimas	10
Amžius, kada pirmą kartą gyvenime pavartojo psichoaktyvių medžiagų	12
Santykiai su tėvais	13
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir santykiai su tėvais	15
Draugų/bendraamžių įtaka.....	17
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir draugų įtaka.....	17
Laisvalaikis	19
Sportas ir aerobinė veikla	20
Dalyvavimas organizuotoje laisvalaikio ir popamokinėje veikloje.....	20
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir dalyvavimas organizuotoje sporto veikloje.....	21
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir dalyvavimas organizuotoje laisvalaikio ir popamokinėje veikloje	22
Savijauta mokykloje	23
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir savijauta mokykloje – kryžminės lentelės.....	24
Apibendrinimas.....	26

Europos jaunimas

„Europos jaunimas“ yra vienas iš didžiausių sveikatos skatinimo projektų. Jo tikslas – mažinti jaunimo psichoaktyvių medžiagų vartojimą visoje Europoje. Šią moksliniais įrodymais pagrįstą tarptautinę programą inicijavo Islandijos mokslininkai, Reikjaviko miestas ir ECAD¹ (angl. European Cities Against Drugs).

„Europos jaunimas – narkotikų prevencijos programa“ startavo 2005 m. Nuo to laiko šioje programoje dalyvavo bei jos sėkmingą metodiką panaudojo daugiau nei trisdešimt savivaldybių iš penkiolikos Europos šalių. Programa inicijuota remiantis pirminiais prevenciniais darbais Islandijoje 1998 m., po kurių įgyvendinimo Islandijoje psichoaktyvių medžiagų vartojimas sumažėjo daugiau nei bet kurioje kitoje Vakarų šalyje, o psichoaktyvių medžiagų vartojimas yra mažiausias tarp jaunimo, lyginant su visomis Europos šalimis.

Pagrindiniai šio projekto elementai: bendruomeninis požiūris, mokslininkų, politikos kūrėjų ir visuomenės bendradarbiavimas šioje srityje ir įrodymais pagrįsta veikla. Programai vadovauja ir ją koordinuoja Islandijos Reikjaviko miestas, mokslinius tyrimus atlieka Islandijos socialinių tyrimų ir analizės centras (ICSRA). Programos globėjas – Islandijos prezidentas Ólafur Ragnar Grímsson, pagrindinis rėmėjas – „Actavis Group“, tarptautinė farmacijos kompanija, veikianti visoje Europoje.

Metodai ir duomenys

Duomenų rinkimas

Tyrimas atliekamas visose programoje dalyvaujančiose savivaldybėse naudojant tokį patį klausimyną. Šis metodas vėliau leidžia palyginti duomenis. Mokinių apklausa atliekama įprastą mokslo metų savaitę, ne atostogų ar renginių, numatytų tą savaitę, metu. Šiam tyrimui ypač svarbus duomenų palyginamumas, todėl laikomasi tų pačių standartizuotos atrankos taisyklių.

Tikslinė grupė

Tikslinė tyrimo populiacija – 15–16 metų amžiaus grupės mokiniai, atsižvelgiant į kiekvienos šalies švietimo sistemą. Kiekviename mieste formuojama atsitiktinė tyrime dalyvaujančių mokyklų ir klasių atranka. Miestuose, kur bendras mokinių skaičius yra daugiau nei 2800, siekiama apklausti apie 2200 mokinių bei užtikrinti 80 proc. atsakymų dažnumą (*angl. response rate*). Formuojama reprezentatyvi tiriamųjų imtis – ji turi atitikti populiacijos pasiskirstymą pagal lytį ir kitus kriterijus. Priešingu atveju mieste apklausiami visi šios amžiaus grupės mokiniai. Siekiant maksimaliai padidinti atsakymų dažnumą, pasitelkta ICSRA sukurta „11-kos žingsnių mokyklose besimokančių paauglių apklausų vykdymo procedūra“.

Anketa

Kiekviename mieste buvo naudojamas vienodas klausimynas. Jį sudarė 79 klausimai apie psichoaktyvių medžiagų vartojimą (tiriamuoju metu ir visą gyvenimą) ir apie socialinius veiksmus. Apklausos metu surinkta informacija leidžia nustatyti psichoaktyvių medžiagų vartojimo dažnumą bei kiekvieno dalyvaujančio miesto rizikos ir apsaugos veiksmus, susijusius su šių medžiagų vartojimu.

Siekiant užtikrinti duomenų palyginamumą, skiriamas didelis dėmesys anketos vertimui. Atsižvelgta į kiekvienos šalies/ miesto kultūrinį kontekstą.

¹ Plačiau apie ECAD: <http://ecad.net/>

„Europos miestai prieš narkotikus“ Lietuvoje. Tyrimas „Europos jaunimas“

Tarptautinei organizacijai „Europos miestai prieš narkotikus“ priklauso trys Lietuvos miestai: Vilnius, Kaunas ir Klaipėda. Vilniaus miestas prie šios organizacijos prisijungė 2006-aisiais metais ir yra įpareigotas kas dvejus metus rengti apklausas, susijusias su jaunimo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimu ir gyvenimo būdo nustatymu.

Tyrimą „Europos jaunimas“ Vilniaus mieste koordinavo Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Jaunimo reikalų skyrius, vykdė Vilniaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras.

Į tyrimą įsitraukė 40 Vilniaus miesto bendrojo ugdymo įstaigų. Apklausoje dalyvavo 15–16 metų amžiaus, tai yra 10-ą (gimnazijos II-ą) klasių mokiniai. Jų apklausai buvo naudojamas tyrimo autorių parengtas klausimynas, kurį sudarė 79 klausimai, padedantys moduluoti prevencinių priemonių visumą, nes psichoaktyvių medžiagų vartojimas yra susijęs su bendra visuomenės gerove, vaiko ir jaunuolio šeimos aplinka, ryšiais su bendraamžiais bei laisvalaikio leidimo įpročiais. Tyrimo dalyvių tėvai (globėjai) buvo informuoti apie tyrimą, taip pat buvo gauti jų sutikimai dėl vaiko dalyvavimo apklausoje. Anketa anoniminė.

Mokinių apklausa visose atrinktose mokyklose vyko tuo pačiu metu – 2016 m. lapkričio 8 dieną. Tyrimo metu apklausta – 2153 mokinių. Duomenų analizei panaudota 1910 anketų duomenys. Anketų duomenis suvedė, išanalizavo ir apibendrino Islandijos socialinių tyrimų ir analizės centras (ICSRA).

Dėkojame tyrime dalyvavusių Vilniaus miesto mokyklų administracijos darbuotojams už atsakingą ir kruopštų bendradarbiavimą organizuojant ir atliekant mokinių apklausą. Nuoširdi padėka ir visiems apklausoje dalyvavusiems mokiniams.

Rezultatai

1 lentelė. Tyrimo respondentų skaičius kiekviename mieste.

Miestas	Šalis	Berniukai		Mergaitės		Viso (N)
		Skaičius (N)	Dalis (proc.)	Skaičius (N)	Dalis (proc.)	
Talinas	Estija	1256	50,4	1238	49,6	2494
Ryga	Latvija	1402	48,1	1511	51,9	2913
Vilnius	Lietuva	986	51,6	924	48,4	1910
Kaunas	Lietuva	1002	50,2	996	49,8	1998
Klaipėda	Lietuva	592	50,5	581	49,5	1173
Sala	Švedija	27	56,3	21	43,8	48
Klaksvik	Danija	29	48,3	31	51,7	60
Tartu	Estija	552	44,4	690	55,6	1242
Sofija	Bulgarija	176	37,2	297	62,8	473
Visi miestai, viso:		6022		6289		12311

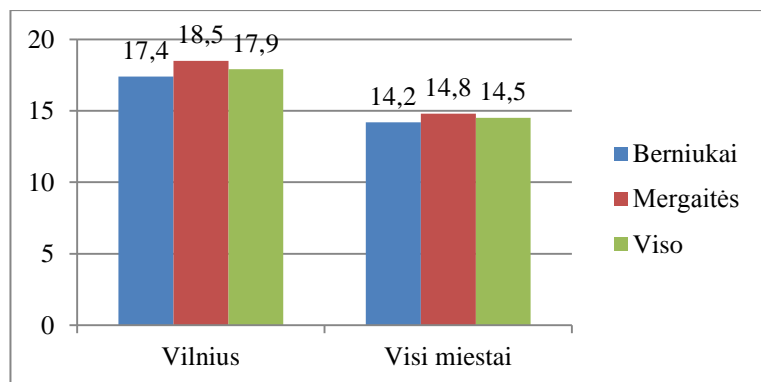
Bendras tyrimo dalyvių skaičius: 12 360.

Nepažymėta lytis arba miestas: 49 anketos

Psichoaktyvių medžiagų vartojimas

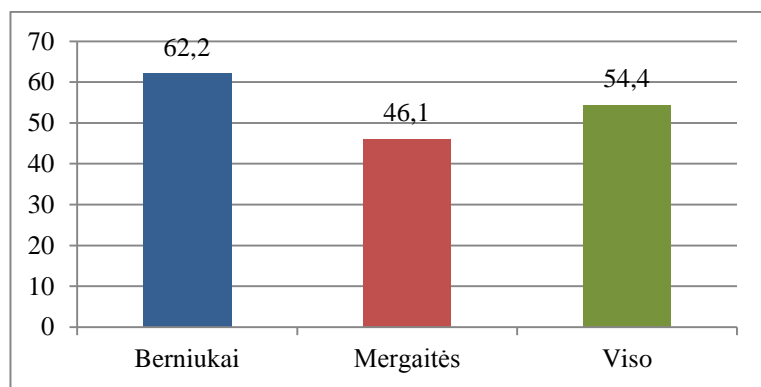
Tabakas

Reguliariai rūkančių 15–16 metų mokinių dalis Vilniaus mieste – 18 proc. Reguliariai rūko 18,5 proc. mergaičių ir 17,4 proc. berniukų. Rūkančių dalys pagal lytį statistiškai reikšmingai nesiskiria.

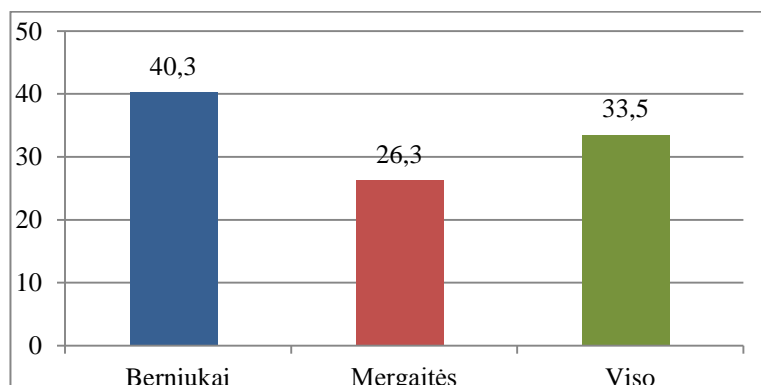
1 pav. Reguliariai rūkančių mokinių dalis pagal lytį, proc.

Kartą ar dažniau gyvenime rūkiusių elektronines cigaretes mokinių dalis Vilniaus mieste – 54,4 proc., iš kurių – 46,1 proc. mergaičių ir 62,2 proc. berniukų. Berniukų, bent kartą gyvenime rūkiusių elektronines cigaretes, dalis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo mergaičių dalies ($p=0,000$).

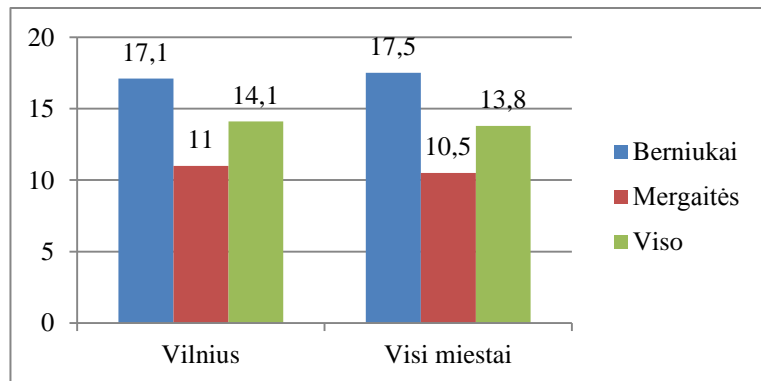
2 pav. Elektronines cigaretes kartą ar dažniau gyvenime rūkiusių mokinių dalis pagal lytį, proc.

Per paskutinį mėnesį elektronines cigaretes kartą ar dažniau rūkė kas trečias (33,5 proc.) 15–16 m. mokinys: 26,3 proc. mergaičių ir 40 proc. berniukų. Berniukų, vartojusių gyvenime šią medžiagą, dalis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo mergaičių, vartojusių šią medžiagą, dalies ($p=0,000$).

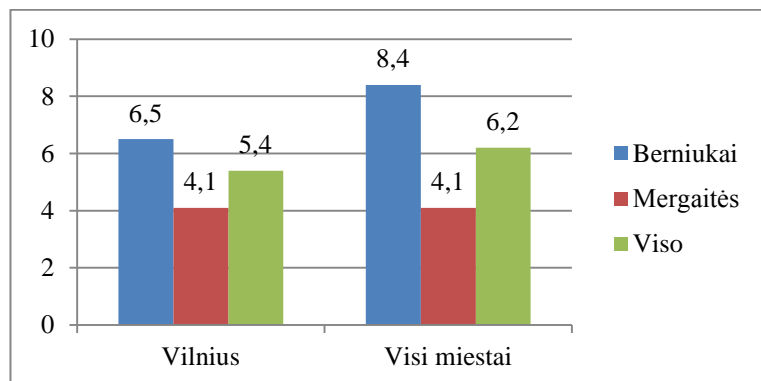
3 pav. Elektronines cigaretes kartą ar dažniau 30 dienų laikotarpiu rūkiusių mokinių dalis pagal lytį, proc.

Kartą ar dažniau gyvenime vartojusių uostomą ir/arba kramtomą tabaką mokinių dalis – 14,1 proc. Šią medžiagą yra vartojusi kas dešimta (11 proc.) mergina ir 17 proc. berniukų. Paauglių dalys skiriasi statistiškai reikšmingai ($p=0,000$).

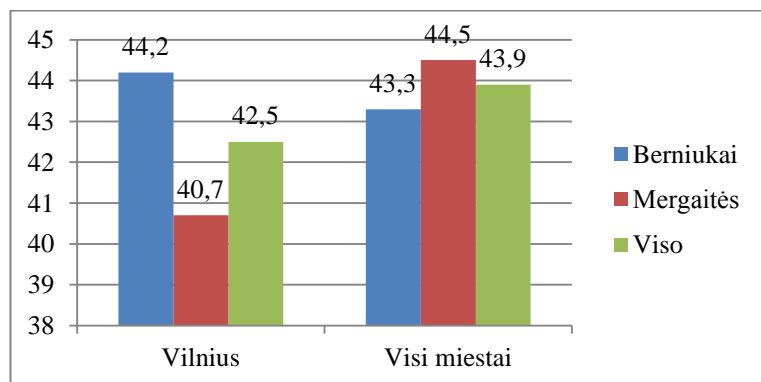
4 pav. Uostomą ir/arba kramtomą tabaką kartą ar dažniau gyvenime vartojusių mokinių dalis pagal lytį, proc.

Per paskutinį mėnesį uostomąjį ar kramtomąjį tabaką vartojo kas dvidešimtas (5,4 proc.) 15–16 m. Vilniaus miesto mokinys: 4,1 proc. mergaičių ir 6,5 proc. berniukų. Berniukų, vartojusių gyvenime šią medžiagą, dalis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo mergaičių, vartojusių šią medžiagą, dalies ($p=0,020$).

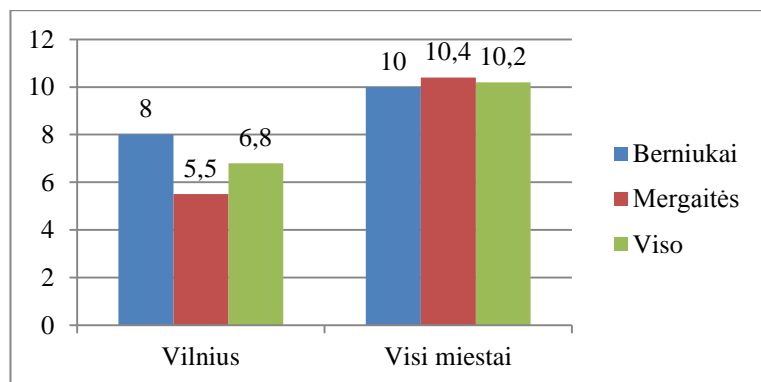
5 pav. Kramtomą tabaką kartą ar dažniau 30 dienų laikotarpiu vartojusių mokinių dalis pagal lytį, proc.

Kartą ar dažniau gyvenime rūkusių vandens pypkę/kaljaną mokinių dalis Vilniaus mieste – 42,5 proc. Kaljaną yra rūkę dvi iš penkių (40,7 proc.) mergaičių ir 44,2 proc. berniukų. Berniukų dalis statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo mergaičių dalies ($p=0,116$).

6 pav. Vandens pypkę/kaljaną kartą ar dažniau gyvenime rūkusių mokinių dalis pagal lytį, proc.

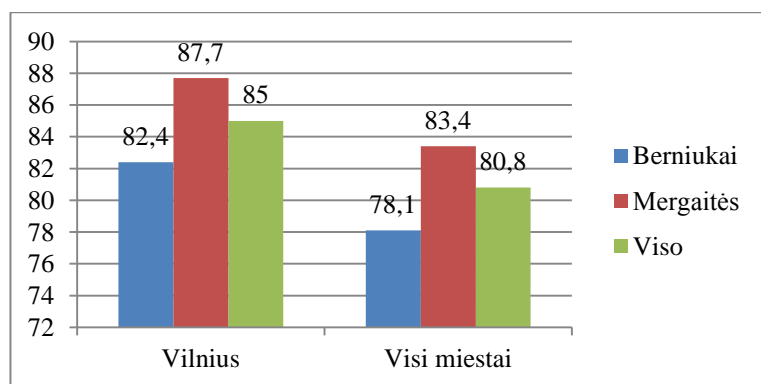
Per paskutinį mėnesį vandens pypkę/kaljaną rūkė 6,8 proc. mokinių: 5,5 proc. mergaičių ir 8 proc. berniukų. Berniukų dalis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo mergaičių dalies ($p=0,031$).

7 pav. Vandens pypkę/kaljaną kartą ar dažniau 30 dienų laikotarpiu rūkusių mokinių dalis pagal lytį, proc.

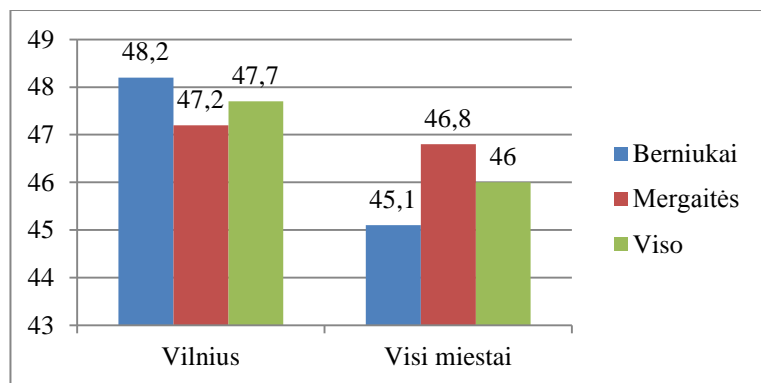
Alkoholio vartojimas

Kartą ar dažniau gyvenime vartojusių alkoholį 15–16 metų mokinių dalis Vilniaus mieste – 85 proc. Alkoholį yra vartoję devynios iš dešimties (87,7 proc.) mergaičių ir 82,4 proc. berniukų. Berniukų dalis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo mergaičių dalies ($p=0,001$).

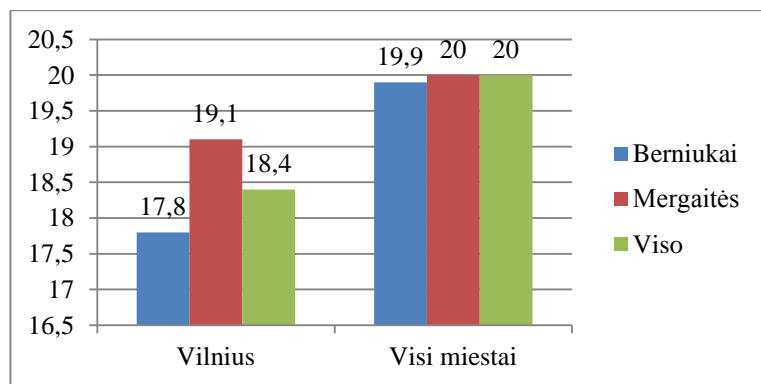
8 pav. Alkoholį kartą ar dažniau gyvenime vartojusių mokinių dalis pagal lytį, proc.

Kartą ar dažniau gyvenime buvo apsvaigę nuo alkoholio pusė (47,7 proc.) 15–16 metų Vilniaus mokinių. Gyvenime apsvaigusios nuo alkoholio buvo 47,2 proc. mergaičių ir 48,2 proc. berniukų. Berniukų dalis statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo mergaičių dalies ($p=0,669$).

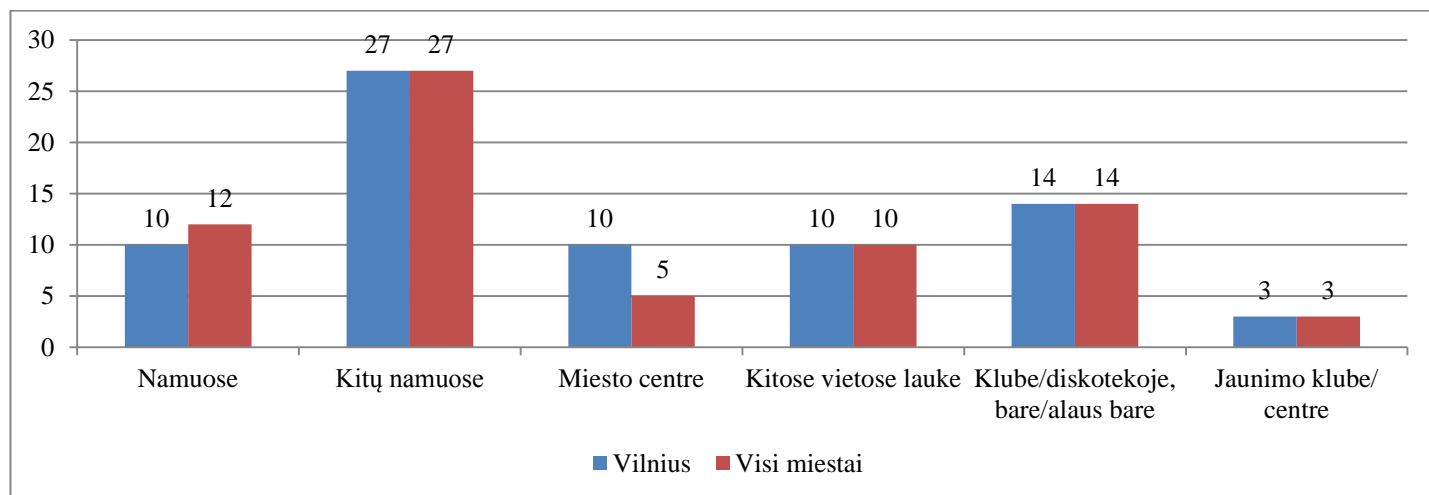
9 pav. Kartą ar dažniau gyvenime apsvaigusių nuo alkoholio mokinių dalis, pagal lytį, proc.

Per paskutinį mėnesį kartą ar dažniau nuo alkoholio buvo apsvaigę 18,4 proc. mokinių: kas penkta (19,1 proc.) mergaitė ir 17,8 proc. berniukų. Berniukų dalis statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo mergaičių dalies ($p=0,476$).

10 pav. Nuo alkoholio kartą ar dažniau 30 dienų laikotarpiu apsvaigusiu mokinių dalis pagal lytį, proc.

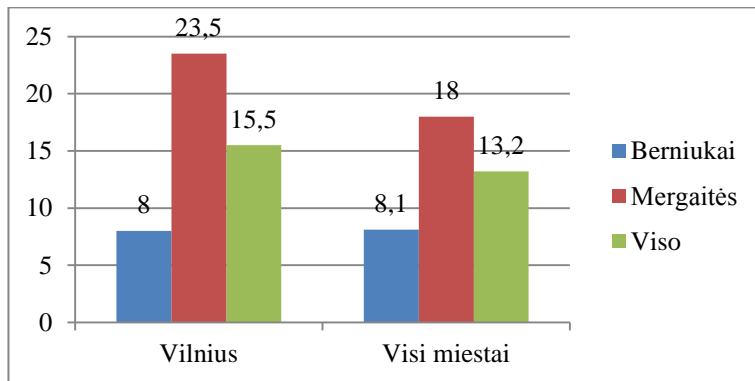
Populiariausia vieta, kur 15–16 m jaunimas kartais arba dažnai vartoja alkoholį – „kitų namai“. Ten alkoholį kartais arba dažnai vartoja kas ketvirtas (27 proc.) mokinys. Klube, diskotekoje ar bare kartais ar dažnai alkoholį vartojančių dalis – 14 proc. Kitose vietose – savo namuose, miesto centre, kitose vietose lauke alkoholį kartais ar dažnai vartoja maždaug vienoda dalis – devyni iš dešimties 15–16 m. Vilniaus mokinių. Jaunimo klube/centre kartais arba dažnai alkoholį vartojančių dalis – 3 proc.

11 pav. Mokinių, kurie išvardintose vietose kartais arba dažnai vartoja alkoholį, dalis proc.

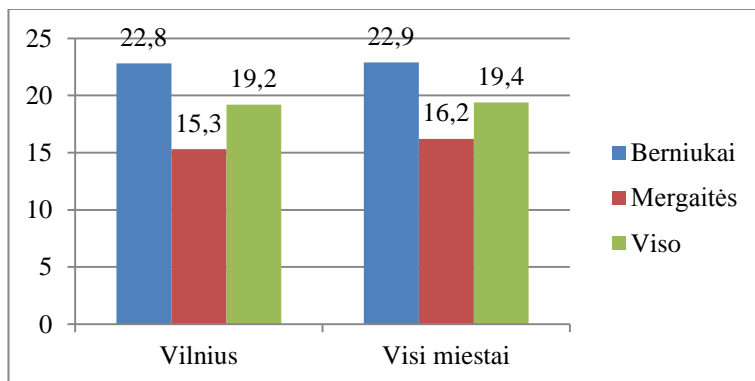
Kitų psichoaktyvių medžiagų vartojimas

Kartą ar dažniau gyvenime migdomuosius ar raminamuosius vaistus be gydytojo paskyrimo vartojusių mokinių dalis – 15,5 proc.: kas ketvirta mergaitė (23,5 proc.) ir 8 proc. berniukų. Mergaičių, kartą ar dažniau gyvenime vartojusių migdomuosius ar raminamuosius vaistus, dalis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo berniukų dalies ($p=0,000$).

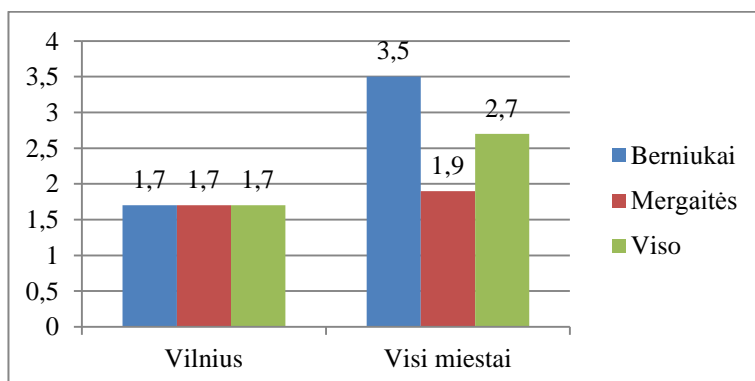
12 pav. Kartą ar dažniau gyvenime vartojusių migdomuosius ar raminamuosius vaistus mokinių dalis pagal lytį, proc.

Kartą ar dažniau gyvenime kanapių vartojo kas penktas (19,2 proc.) 15–16 m. Vilniaus mokinys: 15,3 proc. mergaičių ir 22,8 proc. berniukų. Mergaičių, kartą ar dažniau gyvenime vartojusių kanapes, dalis statistiškai reikšmingai skiriasi nuo berniukų dalies ($p=0,000$).

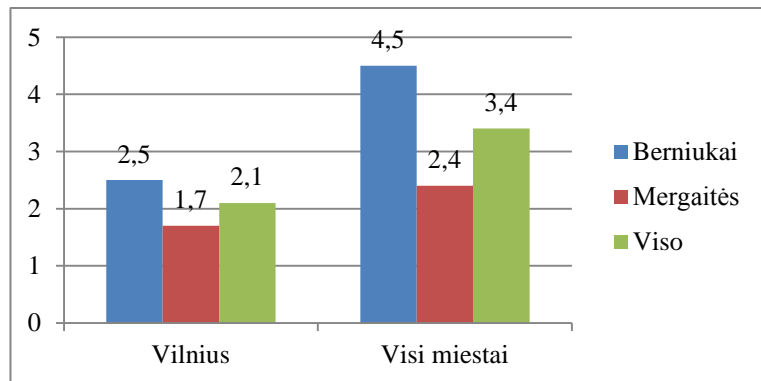
13 pav. Kartą ar dažniau gyvenime vartojusių kanapes mokinių dalis pagal lytį, proc.

Kartą ar dažniau gyvenime amfetamino vartojo 1,7 proc. 15–16 metų Vilniaus mokinių: 1,7 proc. mergaičių ir 1,7 proc. berniukų. Mergaičių ir berniukų, kartą ar dažniau gyvenime vartojusių amfetamino, dalys statistiškai reikšmingai nesiskiria ($p=0,994$).

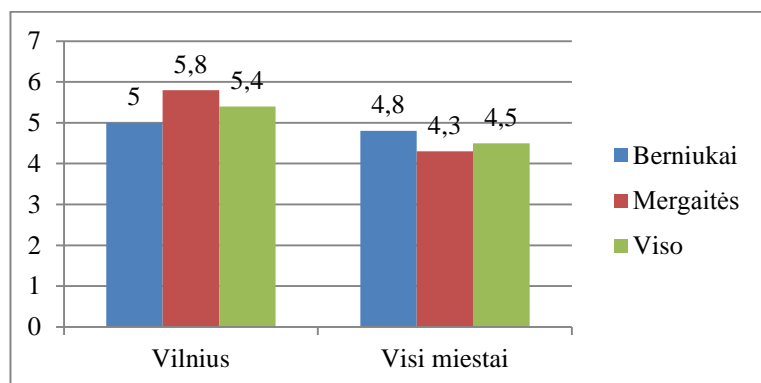
14 pav. Kartą ar dažniau gyvenime vartojusių amfetaminą mokinių dalis pagal lytį, proc.

Kartą ar dažniau gyvenime ekstazę vartojo 2,1 proc. 15-16 metų Vilniaus mokinių: 1,7 proc. mergaičių ir 2,5 proc. berniukų. Mergaičių, kartą ar dažniau gyvenime vartojusių ekstazę, dalis statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo berniukų dalies ($p=0,282$).

15 pav. Kartą ar dažniau gyvenime vartojusių ekstazę mokinių dalis pagal lytį, proc.

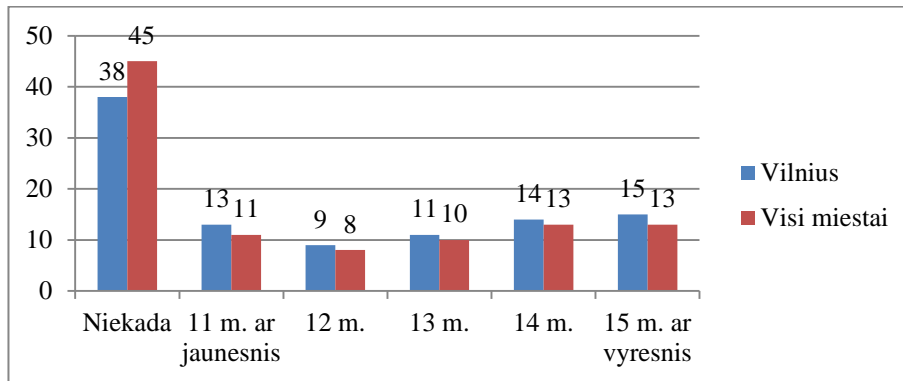
Kartą ar dažniau gyvenime uostomąsias medžiagas (pvz. klijus) vartojo 5,4 proc. mokinių: 5,8 proc. mergaičių ir 5 proc. berniukų. Mergaičių, kartą ar dažniau gyvenime vartojusių uostomąsias medžiagas, dalis statistiškai reikšmingai nesiskiria nuo berniukų dalies ($p=0,472$).

16 pav. Kartą ar dažniau gyvenime vartojusių uostomąsias medžiagas mokinių dalis pagal lytį, proc.

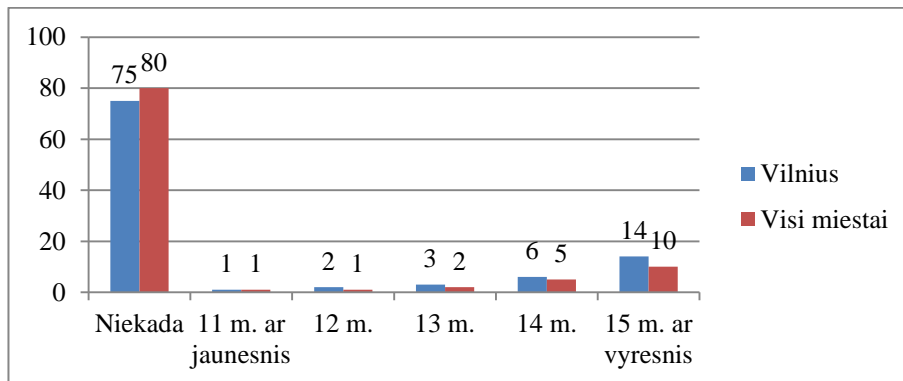
Amžius, kada pirmą kartą gyvenime pavartojo psichoaktyvių medžiagų

Niekada gyvenime nerūkiusių 15–16 m. Vilniaus mokinių dalis – 38 proc. Tyrimo duomenimis, pirmąsyk užsirūkoma ankstyvame amžiuje: 13 proc. paauglių teigia pirmąsyk bandę rūkyti cigaretes būdami 11 m. ir jaunesni.

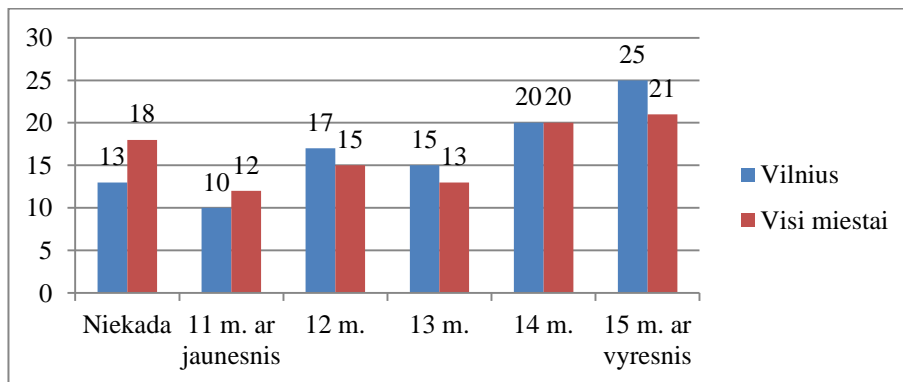
17 pav. Kokio amžiaus pirmą kartą surūkė cigaretę. Mokinių dalis pagal lytį, proc.

Didžioji dalis (14 proc.) 15–16 m. Vilniaus mokinių reguliariai rūkyti pradėjo būdami 15 m. ir vyresnio amžiaus.

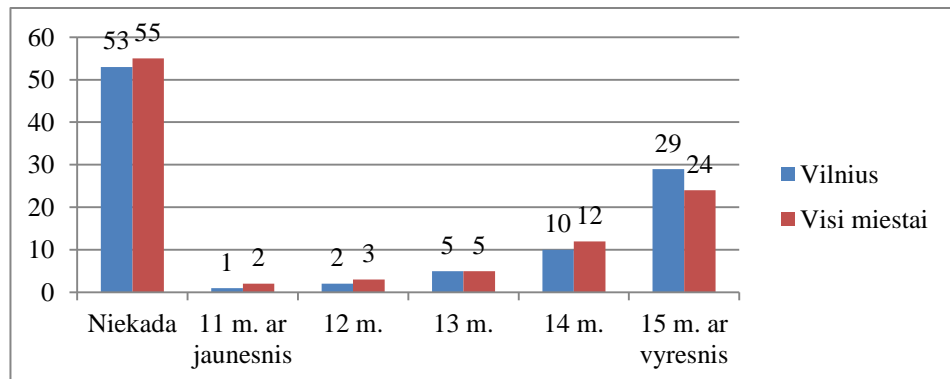
18 pav. Kokio amžiaus pirmą kartą pradėjo kasdien rūkyti cigaretes. Mokinių dalis, proc.

Niekada gyvenime neragavusių alkoholio 15–16 m. Vilniaus mokinių dalis – 13 proc. Pirmąsyk paragaujama alkoholio ankstyvame amžiuje: kas dešimtas paauglys teigė pirmąsyk paragavęs alkoholio būdamas 11 m. ir jaunesnis.

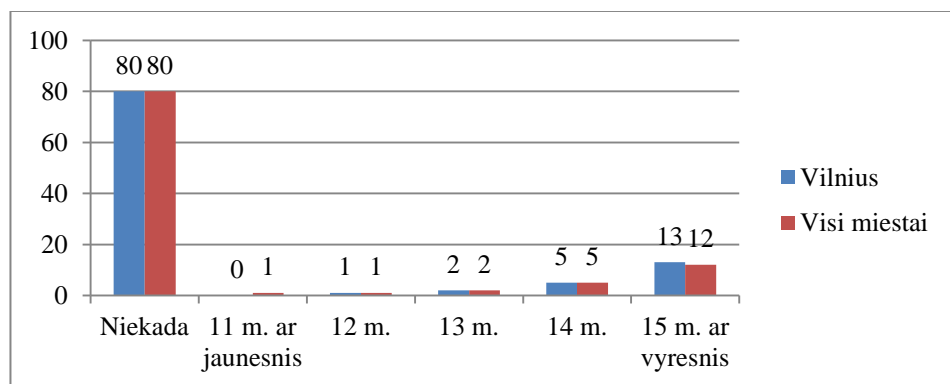
19 pav. Kokio amžiaus pirmą kartą išgėrė alkoholio. Mokinių dalis, proc.

Niekada gyvenime nebuvo apsvaigę nuo alkoholio pusė (53 proc.) 15–16 m. Vilniaus mokinių. Kas dešimtas paauglys teigė pirmąsyk pasijutęs apsvaigęs nuo alkoholio būdamas 14 m. amžiaus, 29 proc. – būdami 15 m. ir vyresni.

20 pav. Kokio amžiaus pirmą kartą pasijuto apsvaigęs nuo alkoholio. Mokinių dalis, proc.

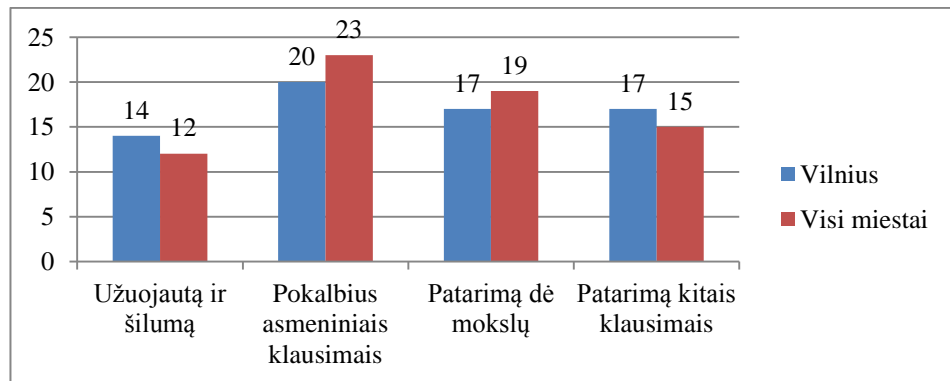
Niekada gyvenime nevartojo kanapių 80 proc. 15–16 m. Vilniaus mokinių. Didžiausia dalis – 13 proc. mokinių pirmąsyk kanapių pabandė būdami 15 m. ar vyresnio amžiaus.

21 pav. Kokio amžiaus pirmą kartą pavartojo kanapių. Mokinių dalis, proc.

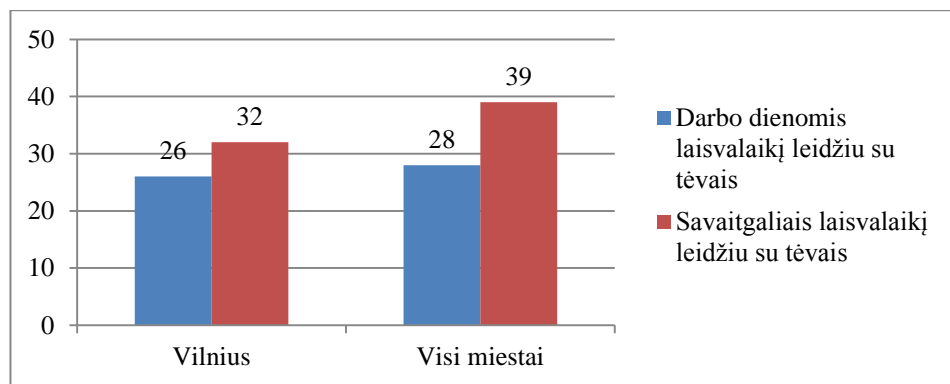
Santykiai su tėvais

Kas penktas 15–16 m. Vilniaus mokinys nurodė patiriantis sunkumų bendraujant su tėvais (pokalbiai asmeniniais klausimais), 17 proc. mokinių teigė labai sunkiai/sunkiai iš tėvų gaunantys patarimą dėl mokslų ar kitais klausimais, kas septintas (14 proc.). 15–16 m. mokinys nurodė sunkiai/labai sunkiai iš tėvų gaunantis užuojautą ir šilumą.

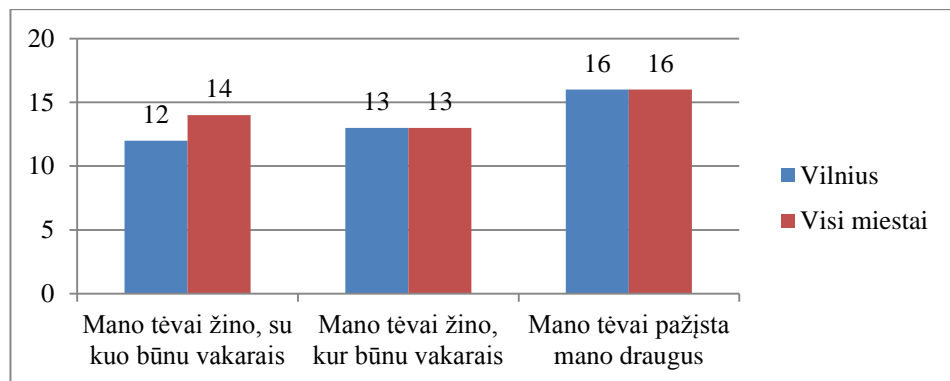
22 pav. Sunkiai ar lengvai gauni iš tėvų...? Mokinių, kurie išvardintus dalykus gauna labai sunkiai/sunkiai, dalis, proc.

Kas ketvirtas (26 proc.) mokinys pažymėjo, jog darbo dienomis laisvalaikį leidžia su tėvais. Labai panaši mokinių dalis (28 proc.) nurodė savaitgalį laisvalaikį leidžiantys su tėvais.

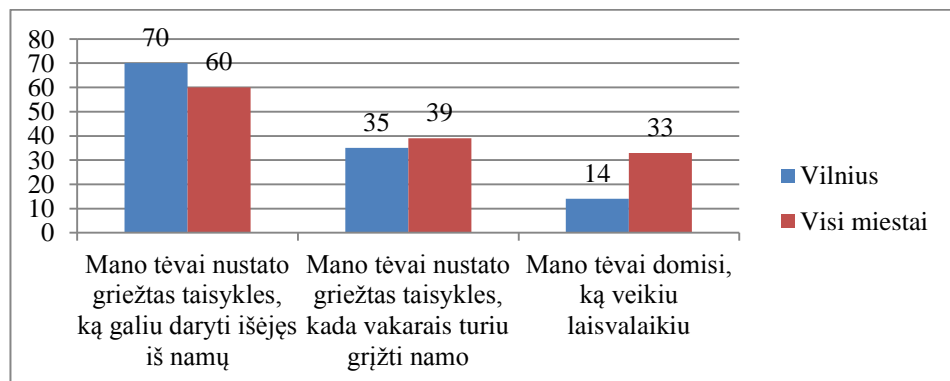
23 pav. Kiek šie teiginiai jums tinka? Mokinių, kurie pažymėjo dažnai/beveik visada, dalis, proc.

Kas dešimtas (12 proc. ir 13 proc.) tyrime dalyvavęs Vilniaus mokinys teigė, jog jo tėvai mažai domisi/žino su kuo ir kur jis būna vakarais, 16 proc. mokinių nurodė, jog tėvai nepažįsta/beveik nepažįsta jų draugų.

24 pav. Kiek šie teiginiai jums tinka? Mokinių, kurie pažymėjo retai/beveik niekada, dalis, proc.

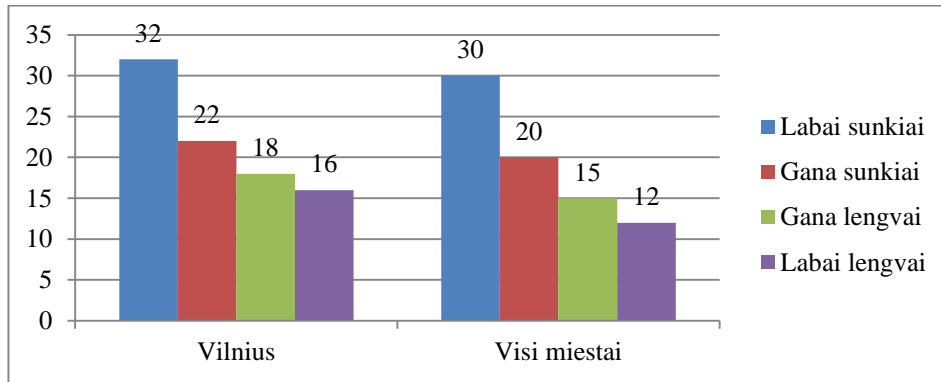
70 proc. apklausos dalyvių nurodė, jog jų tėvai retai/beveik niekada nustato griežtas taisykles, ką vaikai gali daryti išėję iš namų, kas trečio (35 proc.) mokinio teigimu tėvai retai/beveik niekada nustato griežtas taisykles, kada vakarais vaikai turi grįžti namo. 14 proc. mokinių teigė, jog tėvai retai/beveik niekada domisi, ką vaikai veikia laisvalaikiu.

25 pav. Kiek šie teiginiai jums tinka? Mokinių, kurie pažymėjo retai/beveik niekada, dalis, proc.

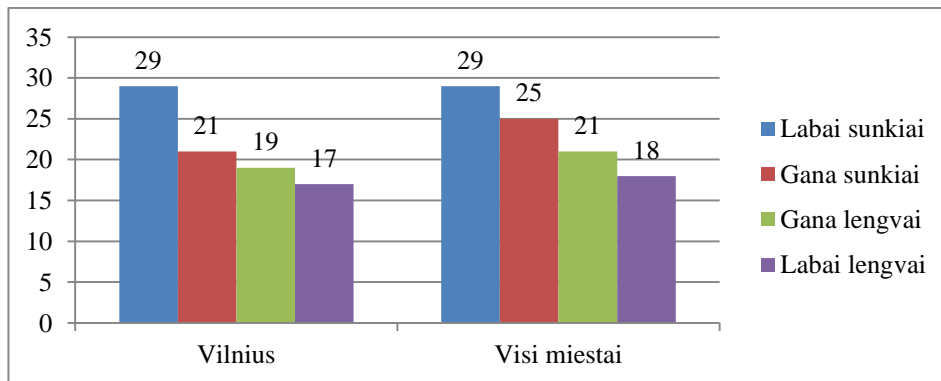
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir santykiai su tėvais

Tarp Vilniaus 15–16 m. mokinių, kurie nurodė, jog labai sunkiai gauna tėvų užuojautą ir šilumą reguliariai rūkančių dalis – 32 proc., tarp gana sunkiai gaunančių tėvų užuojautą ir šilumą reguliariai rūkančių 22 proc., tarp gana lengvai – 18 proc. tarp labai lengvai – 16 proc. Reguliariai rūkančių mokinių dalis kategorijose pagal tai, kaip lengvai jie patiria tėvų rūpestį ir šilumą skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,003$).

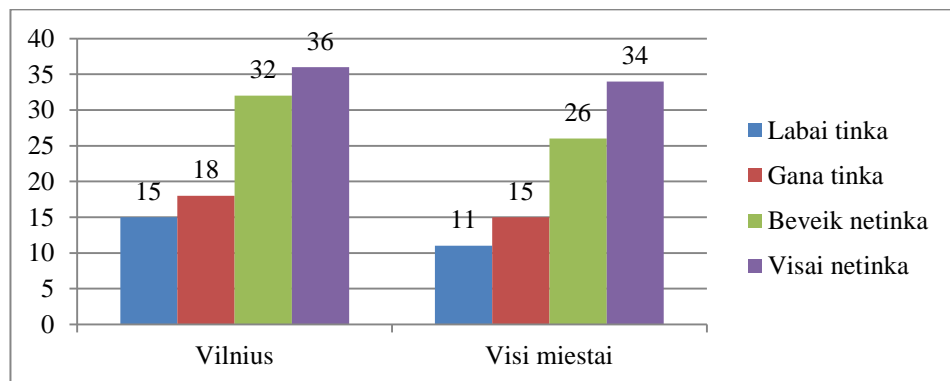
26 pav. Mokinių, kurie rūko kasdien, dalis, pagal tai, kaip lengvai iš tėvų gauna užuojautą ir šilumą, proc.

Tarp Vilniaus mokyklų 15–16 m. mokinių, kurie nurodė, jog labai sunkiai gauna tėvų užuojautą ir šilumą, per paskutinį mėnesį buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis – 29 proc., tarp gana sunkiai gaunančių tėvų užuojautą ir šilumą nesaikingai vartojančių alkoholį – 21 proc., tarp gana lengvai – 19 proc. tarp labai lengvai – 17 proc. Nesaikingai vartojančių alkoholį mokinių dalis kategorijose pagal tai, kaip lengvai jie patiria tėvų rūpestį ir šilumą statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($p=0,052$).

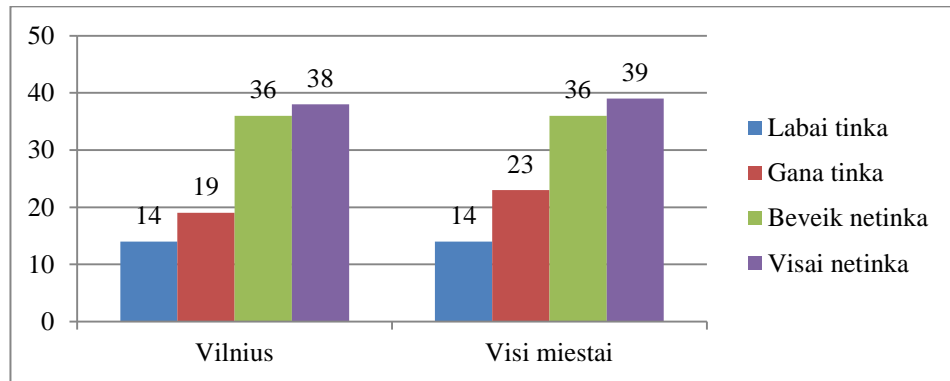
27 pav. Mokinių, kurie per 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio, dalis, pagal kaip lengvai iš tėvų gauna užuojautą ir šilumą, proc.

Tarp mokinių, kurių tėvai labai gerai žino su kuo jų vaikas būna vakarais, reguliariai rūkančių dalis – 15 proc., tarp mokinių, kurių tėvai gerai žino, su kuo jų vaikas būna vakarais – reguliariai rūkančių dalis – 18 proc., tarp mokinių, kurių tėvai beveik nežino, su kuo jų vaikas būna vakarais – reguliariai rūkančių dalis – 32 proc., tarp mokinių, kurių tėvai visai nežino, su kuo jų vaikas būna vakarais – reguliariai rūkančių dalis – 36 proc. Reguliariai rūkančių mokinių dalis kategorijose pagal tai, kiek jų tėvai žino, su kuo jie būna vakarais, skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,000$).

28 pav. Mokinių, kurie kasdien rūko, dalis, pagal tai, kiek jiems tinka teiginys „Mano tėvai žino, su kuo būnu vakarais“, proc.

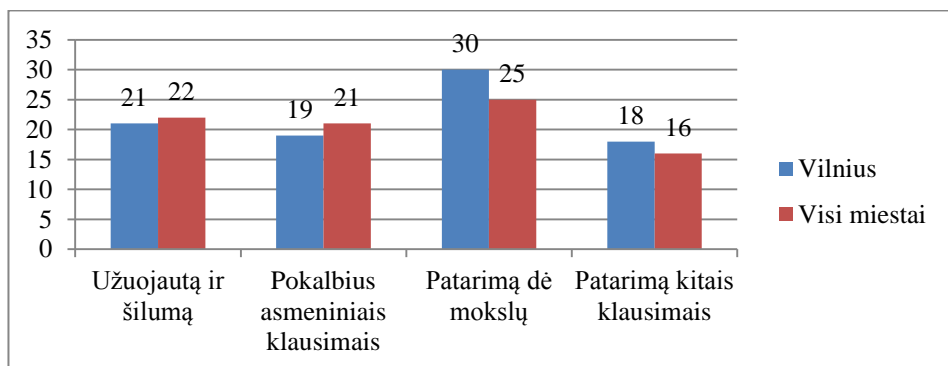
Tarp mokinių, kurių tėvai labai gerai žino su kuo jų vaikas būna vakarais, per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis – 14 proc., tarp mokinių, kurių tėvai gerai žino, su kuo jų vaikas būna vakarais – 19 proc., tarp mokinių, kurių tėvai beveik nežino, su kuo jų vaikas būna vakarais – 36 proc., tarp mokinių, kurių tėvai visai nežino, su kuo jų vaikas būna vakarais – 38 proc. Per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio mokinių dalis kategorijose pagal tai, kiek jų tėvai žino, su kuo jie būna vakarais, skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,000$).

29 pav. Mokinių, kurie per 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio, dalis, pagal tai, kiek jiems tinka teiginys „Mano tėvai žino, su kuo būnu vakarais“, proc.

Draugų/bendraamžių įtaka

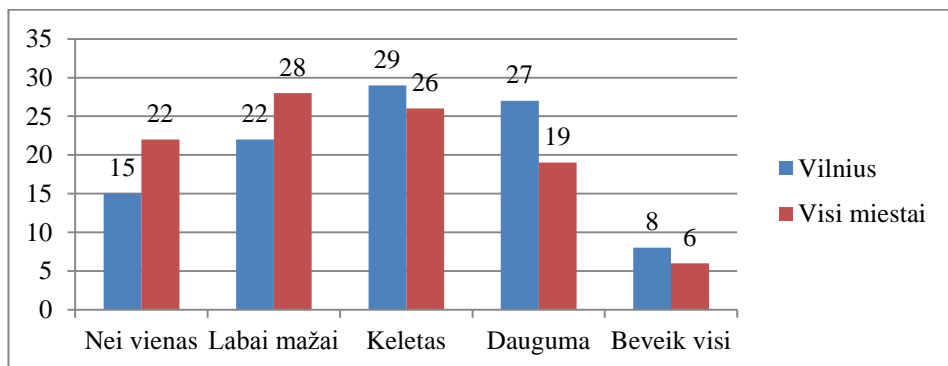
Kas penktas 15–16 m. Vilniaus mokinys nurodė patiriantis sunkumų bendraujant su draugais (pokalbiai asmeniniais klausimais), 30 proc. mokinių teigė labai sunkiai/sunkiai iš draugų gaunantys patarimą dėl mokslų, 18 proc. – patarimą kitais klausimais, kas penktas (21 proc.) mokiny nurodė sunkia/labai sunkiai iš draugų gaunantis užuojautą ir šilumą.

30 pav. Sunkiai ar lengvai gauni iš bendraamžių? Mokinių, kurie gauna labai sunkiai/sunkiai, dalis, proc.

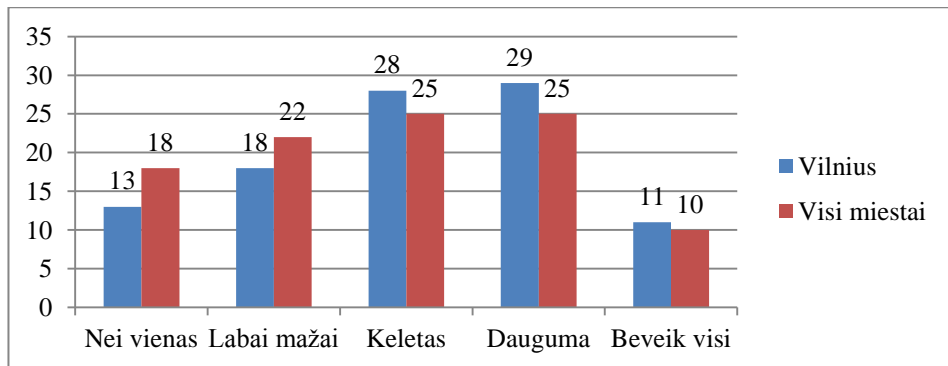
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir draugų įtaka

Kas septintas (15 proc.) mokinys teigė neturintis nei vieno rūkančio draugo, 22 proc. teigė turintys labai mažai, 29 proc. – keletą rūkančių draugų. 27 proc. mokinių nurodė, jog dauguma jų draugų rūko, o 8 proc. teigė, kad beveik visi draugai rūko.

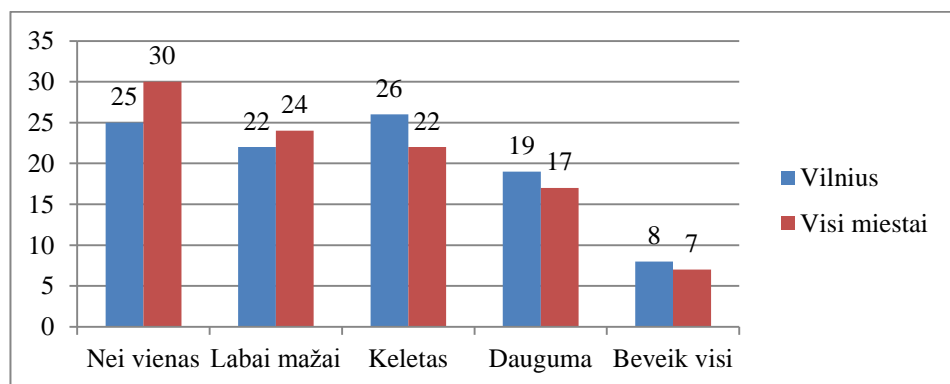
31 pav. Kiek tavo draugų rūko cigaretes? Mokinių dalis, proc.

13 proc. Vilniaus m. 15–16 m. mokinių teigė, kad nė vienas draugas jų nevalo alkoholio, 18 proc. – kad alkoholį vartoja labai mažai draugų, 28 proc. nurodė, kad turi keletą tokių draugų, o jog dauguma draugų vartoja alkoholį pažymėjo 29 proc. mokinių. Kas dešimtas (11 proc.) respondentas teigė, kad beveik visi jo draugai vartoja alkoholį.

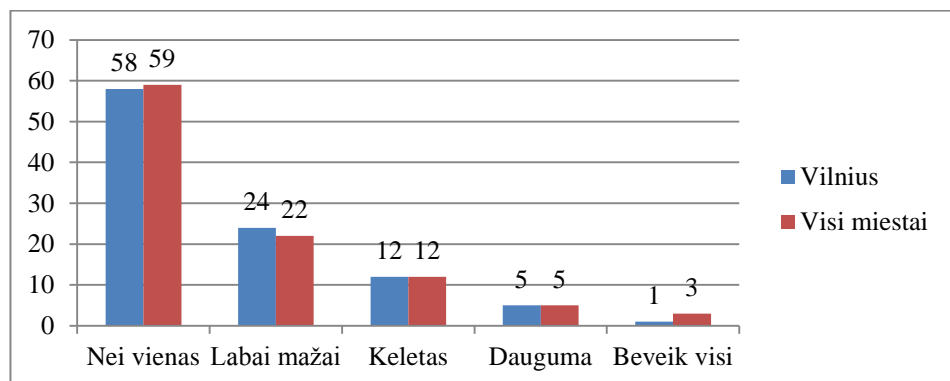
32 pav. Kiek tavo draugų vartoja alkoholį? Mokinių dalis, proc.

Kas ketvirtas (25 proc.) 15–16 m. Vilniaus mokinys teigė, kad nė vienas jo draugas nebūna bent kartą per mėnesį apsvaigęs nuo alkoholio. 22 proc. nurodė, kad tokių draugų turi labai mažai, kas ketvirtas (26 proc.) turi keletą tokių draugų, kas penkto (19 proc.) dauguma, o 8 proc. – beveik visi draugai bent kartą per mėnesį būna apsvaigę nuo alkoholio.

33 pav. Kiek tavo draugų bent kartą per mėnesį būna apsvaigę nuo alkoholio? Mokinių dalis, proc.

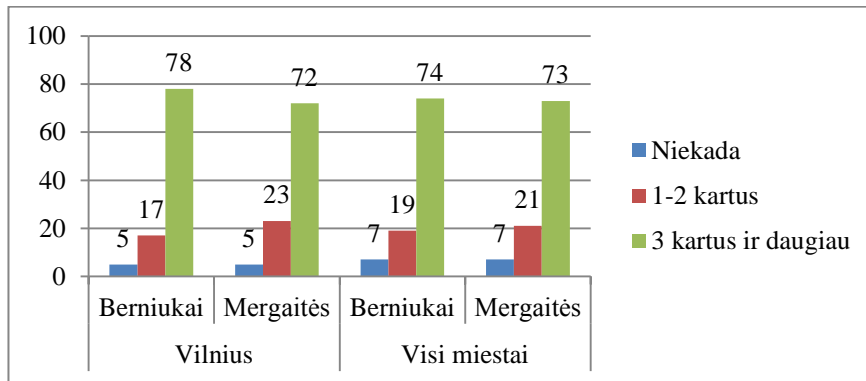
Daugiau nei pusė (58 proc.) 15–16 m. mokinių teigė, kad nė vienas jų draugas nerūko hašišo ar marihuanos, ketvirtadalis (24 proc.) – turi labai mažai tokių draugų. 12 proc. – mokinių turi keletą, 5 proc. – daugumą, o 1 proc. kad beveik visi jų draugai rūko hašišą ar marihuaną.

34 pav. Kiek tavo draugų rūko hašišą ar marihuaną? Mokinių dalis, proc.

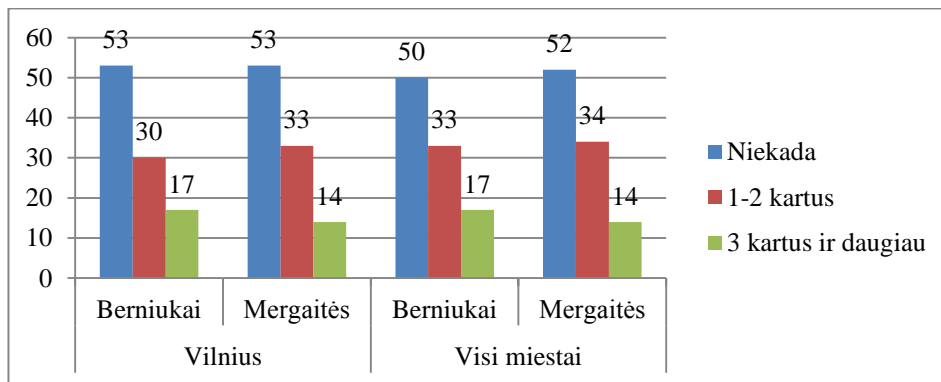
Laisvalaikis

3 kartus ir daugiau per pastaršias 7 dienas visą vakarą buvo namie 78 proc. 15–16 m. Vilniaus miesto berniukų ir 72 proc. mergaičių, 17 proc. berniukų ir 23 proc. mergaičių buvo 1–2 kartus. Nė vieno vakaro per savaitę namie nebuvo 5 proc. berniukų ir tokia pati dalis mergaičių.

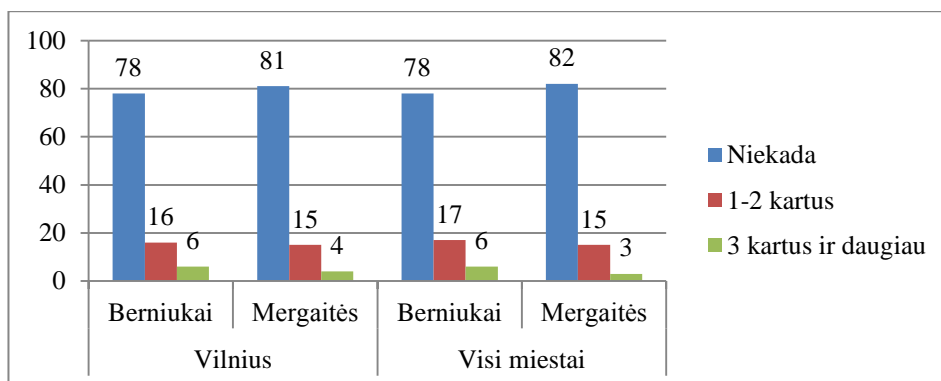
35 pav. Kiek kartų per pastaršias 7 dienas visą vakarą buvai namie? Mokinių dalis, proc.

Per savaitę visus vakarus po 22 val. namie leido tokia pati dalis berniukų ir mergaičių – 53 proc. Po 22 val. vakaro 1–2 karus per savaitę namie nebūna 30 proc. berniukų ir 33 proc. mergaičių. 3 kartus ir daugiau po 22 val. namie nebūna 17 proc. berniukų ir 14 proc. mergaičių.

36 pav. Kiek kartų per pastaršias 7 dienas po 22 val. vakaro nebuvai namie? Mokinių dalis, proc.

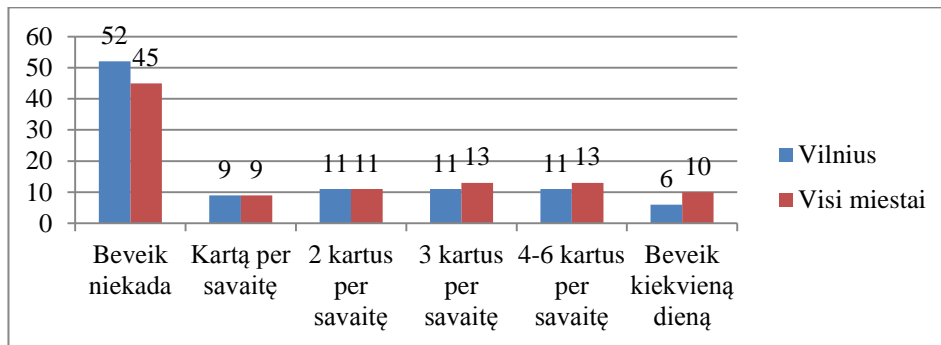
78 proc. berniukų ir 81 proc. mergaičių per savaitę nebuvo išėję ir grįžę po vidurnakčio. 16 proc. berniukų ir 15 proc. mergaičių per savaitę 1–2 kartus buvo išėję ir grįžo po vidurnakčio, 6 proc. berniukų ir 4 proc. mergaičių 3 ir daugiau kartų per savaitę buvo išėję iš namų ir grįžo po vidurnakčio.

37 pav. Kiek kartų per pastaršias 7 dienas buvai išėjęs ir grįžai po vidurnakčio? Mokinių dalis, proc.

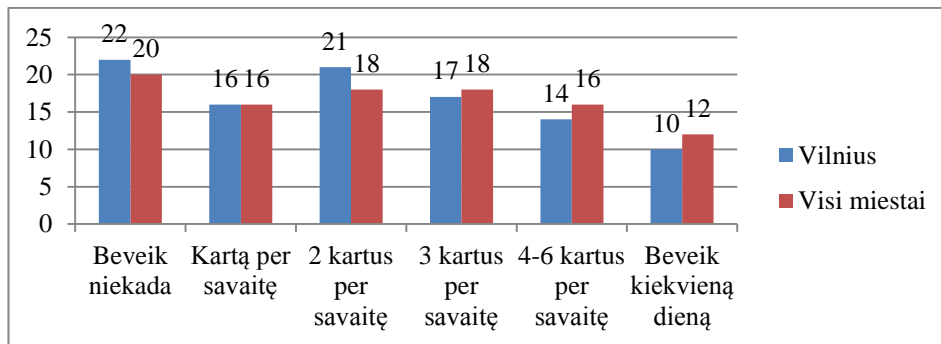
Sportas ir aerobinė veikla

Pusė (52 proc.) Vilniaus miesto 15–16 m. mokinių beveik niekad nesportuoja sporto klube, nežaidžia jokios sporto šakos komandoje. Kartą per savaitę tokia veikla užsiima 9 proc. mokinių, 2 ar 3 kartus organizuoti sportuoja vienoda dalis – po 11 proc. mokinių. 4-6 kartus per savaitę sportuoja sporto klube ar žaidžia tam tikros sporto šakos komandoje kas dešimtas (11 proc. mokinių), beveik kiekvieną dieną – 6 proc. mokinių.

38 pav. Kiek kartų sportuojate (treniruojate ar dalyvaujate varžybose) sporto klube ar galbūt žaidiate tam tikros sporto šakos komandoje? Mokinių dalis, proc.

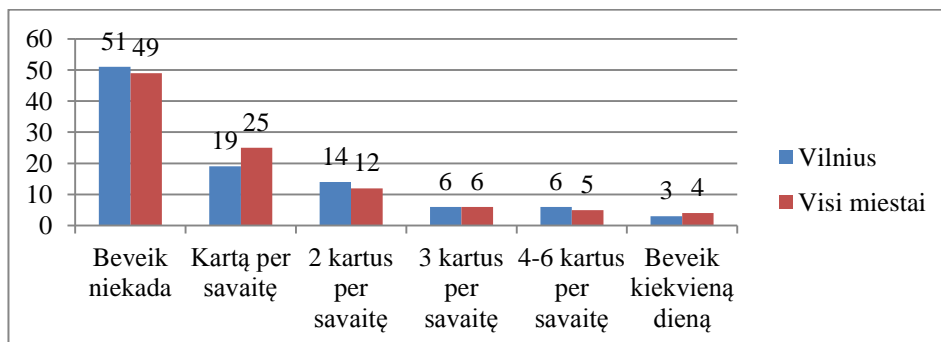
Neorganizuotai nesportuoja kas penktas 15–16 m. Vilniaus mokinių. Kartą per savaitę neorganizuotai sportuojančių dalis – 16 proc., 2 kartus per savaitę – 21 proc. Kas dešimtas mokinių neorganizuotai sportuoja kiekvieną dieną.

39 pav. Kiek kartų mankštiniesi arba sportuojate neorganizuotai (nesuplanuotai, spontaniškai) ne mokykloje, ne sporto klube, ne sporto šakos komandoje? Mokinių dalis, proc.

Dalyvavimas organizuotoje laisvalaikio ir popamokinėje veikloje

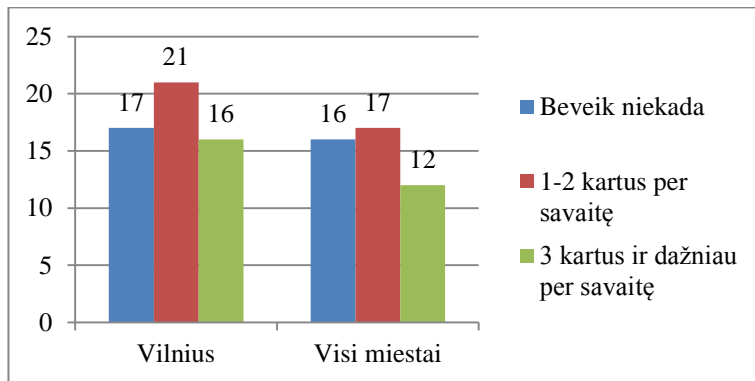
Kas antras (51 proc.) mokinių beveik niekada nedalyvauja organizuotoje laisvalaikio ar popamokinėje veikloje, kas penktas (19 proc.) tokioje veikloje dalyvauja kartą per savaitę. Penktadalį mokinių organizuotoje laisvalaikio veikloje dalyvauja kartą per savaitę. Beveik kasdien organizuotai laisvalaikį leidžia 3 proc. respondentų.

40 pav. Ar dalyvaujate organizuotoje laisvalaikio ar popamokinėje veikloje? Mokinių dalis, proc.

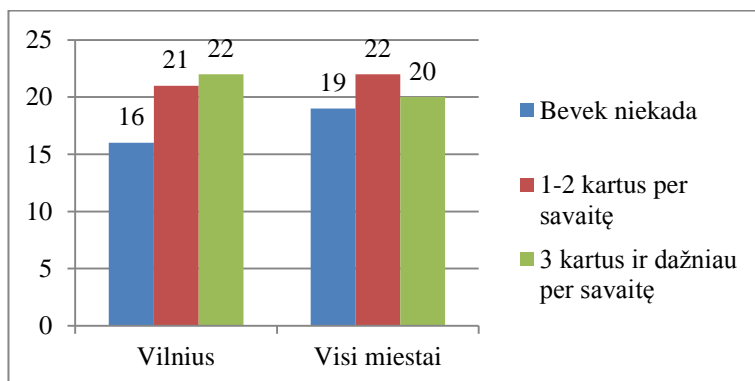
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir dalyvavimas organizuotoje sporto veikloje

Tarp beveik niekada organizuotai nesportuojančių mokinių reguliariai rūkančių dalis – 17 proc., tarp organizuotai sportuojančių 1–2 kartus per savaitę – 21 proc., tarp organizuotai sportuojančių 3 kartus ir dažniau per savaitę – 16 proc. Reguliariai rūkančių mokinių dalis kategorijose pagal tai, kaip dažnai jie sportuoja, statistiškai reikšmingai neskyrė ($p=0,146$).

41 pav. Mokinių, kurie kasdien rūko, dalis, pagal tai, kaip dažnai sportuoja (treniruojami ar dalyvauja varžybose) sporto klube ar galbūt žaidžia tam tikros sporto šakos komandoje, proc.

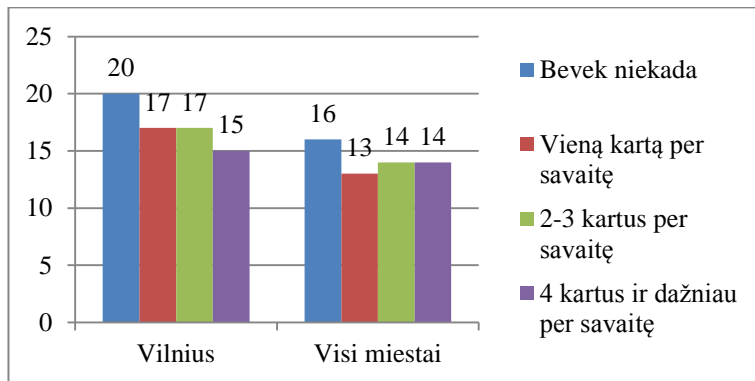
Tarp beveik niekada organizuotai nesportuojančių 15–16 m. Vilniaus m. mokinių, per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis – 16 proc., tarp organizuotai sportuojančių 1–2 kartus per savaitę – 21 proc., tarp organizuotai sportuojančių 3 kartus ir dažniau per savaitę – 22 proc. Per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio mokinių dalis kategorijose pagal tai, kaip dažnai jie sportuoja, skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,003$).

42 pav. Mokinių, kurie per pastarąsias 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio, dalis, pagal tai, kaip dažnai sportuoja (treniruojami ar dalyvauja varžybose) sporto klube ar galbūt žaidžia tam tikros sporto šakos komandoje, proc.

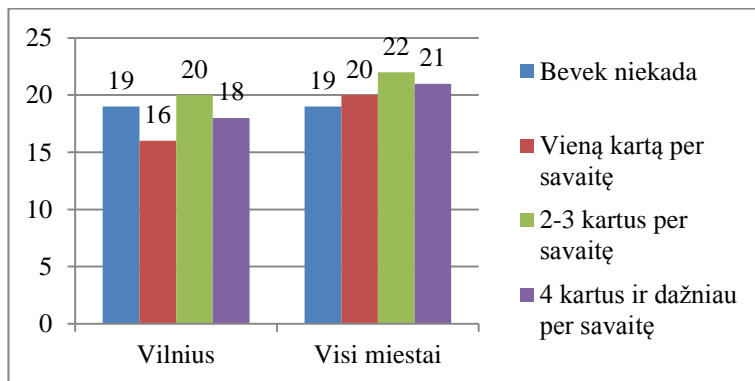
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir dalyvavimas organizuotoje laisvalaikio ir popamokinėje veikloje

Tarp beveik niekada nedalyvaujančių organizuotoje laisvalaikio ir popamokinėje veikloje – reguliariai rūkančių dalis – 20 proc., tarp vieną kartą per savaitę – 17 proc., tarp 2–3 kartus per savaitę – 17 proc., tarp 4 ir dažniau kartų per savaitę dalyvaujančių – 15 proc. Reguliariai rūkančių dalis skirtingose dalyvavimo organizuotoje laisvalaikio veikloje kategorijose statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($p=0,275$).

43 pav. Mokinių, kurie kasdien rūko, dalis, pagal tai, kaip dažnai dalyvauja organizuotoje laisvalaikio ar popamokinėje veikloje, proc.

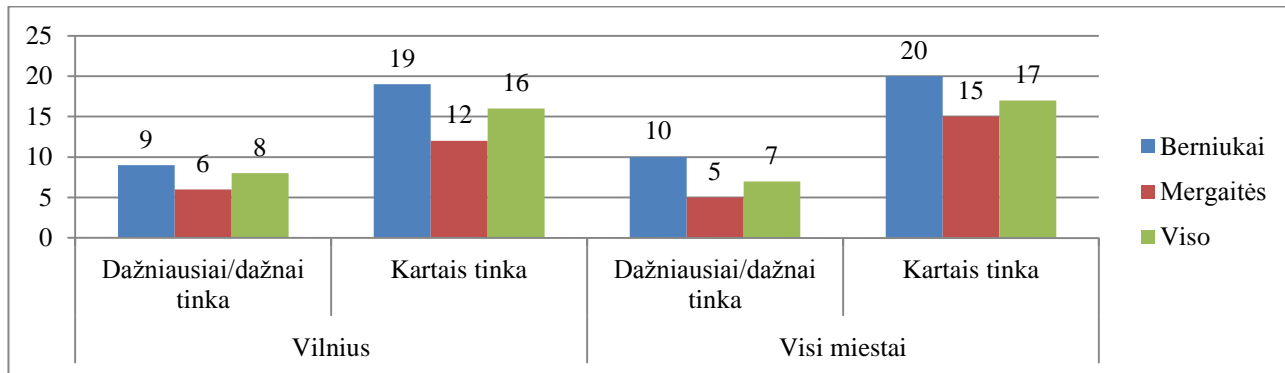
Tarp beveik niekada nedalyvaujančių organizuotoje laisvalaikio ir popamokinėje veikloje – per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis – 19 proc., tarp kartą per savaitę – 16 proc., tarp 2–3 kartus per savaitę – 20 proc., tarp 4 ir dažniau kartų per savaitę dalyvaujančių organizuotoje laisvalaikio ir popamokinėje veikloje – 18 proc. Per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio mokinių dalis skirtingose dalyvavimo organizuotoje laisvalaikio veikloje kategorijose statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($p=0,478$).

44 pav. Mokinių, kurie per pastarąsias 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio, dalis, pagal tai, kaip dažnai dalyvauja organizuotoje laisvalaikio ar popamokinėje veikloje, proc.

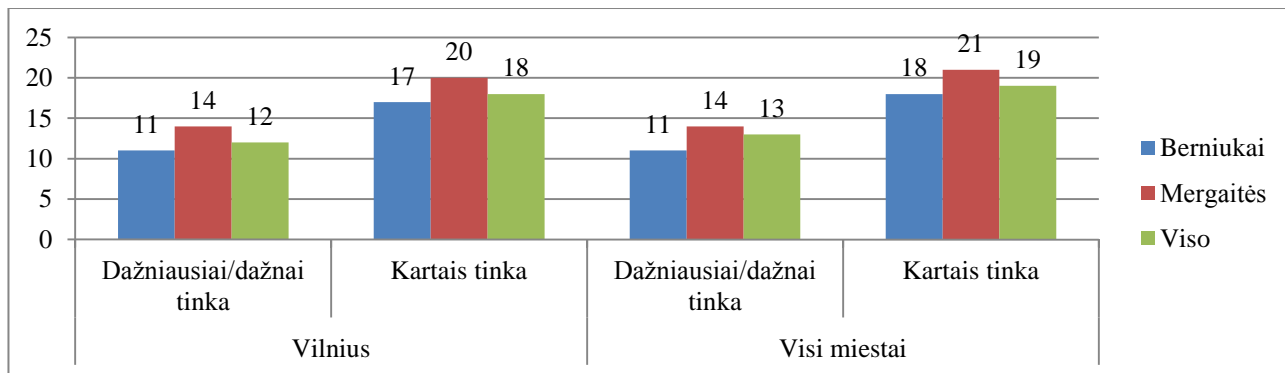
Savijauta mokykloje

Su teiginiu „Mokymasis man neturi prasmės“ iš esmės sutinka 8 proc. 15–16 m. Vilniaus mokinių – 9 proc. berniukų ir 6 proc. mergaičių. Teigiančių, kad šis teiginys „kartais tinka“, dalis – 16 proc.: 19 proc. berniukų ir 12 proc. mergaičių. Berniukų ir mergaičių dalys teiginio „Mokymasis man neturi prasmės“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,000$).

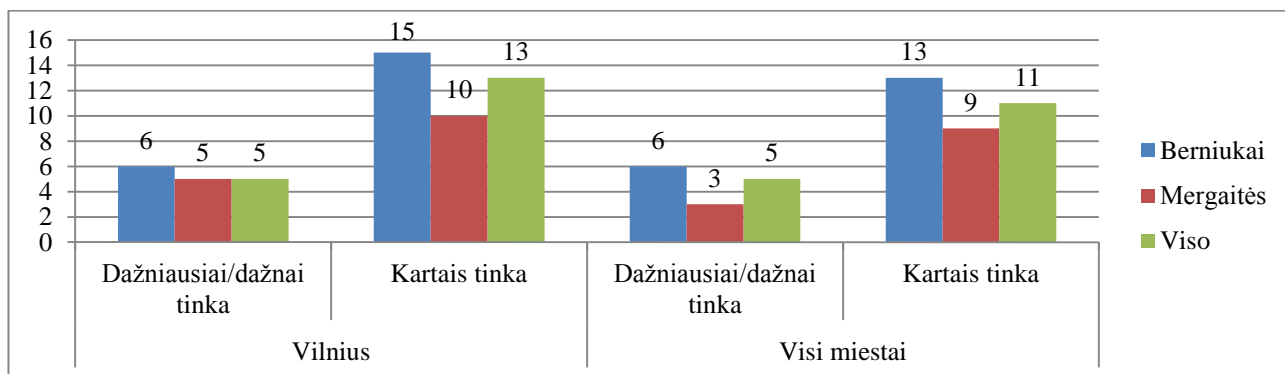
45 pav. Kiek jums tinka teiginys „Mokymasis man neturi prasmės“? Mokinių dalis, proc.

Su teiginiu „Mokykloje jaučiuosi blogai“ iš esmės sutinka 12 proc. 15–16 m. Vilniaus mokinių – 11 proc. berniukų ir 14 proc. mergaičių. Teigiančių, kad šis teiginys „kartais tinka“ – 18 proc.: 17 proc. berniukų ir 20 proc. mergaičių. Berniukų ir mergaičių dalys teiginio „Mokykloje jaučiuosi blogai“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,020$).

46 pav. Kiek jums tinka teiginys „Mokykloje jaučiuosi blogai“? Mokinių dalis, proc.

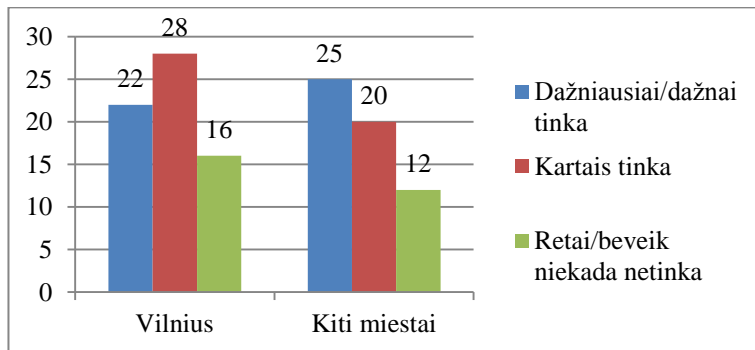
Dažniausiai/dažnai blogai sutariančių su mokytojais dalis – 5 proc.: 6 proc. berniukų ir 5 proc. mergaičių. Kartais blogai sutariantys su mokytojais teigė 13 proc. mokinių: 15 proc. berniukų ir kas dešimta mergaitė. Berniukų ir mergaičių dalys teiginio „Blogai sutariu su mokytojais“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,001$).

47 pav. Kiek jums tinka teiginys "Blogai sutariu su mokytojais". Mokinių dalis, proc.

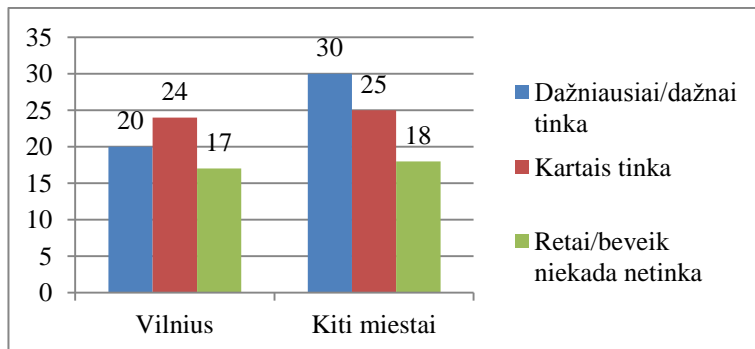
Psichoaktyvių medžiagų vartojimas ir savijauta mokykloje – kryžminės lentelės

Tarp mokinių, kurie dažnai mano, kad mokymasis neturi prasmės reguliariai rūkančių dalis – 22 proc., tarp kartais taip manančių reguliariai rūkančių dalis – 28 proc., o tarp nesutinkančių su teiginiu, kad mokymasis neturi prasmės reguliariai rūkančių dalis – 16 proc. Reguliariai rūkančių dalis skirtingose teiginio „Mokymasis man neturi prasmės“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,000$).

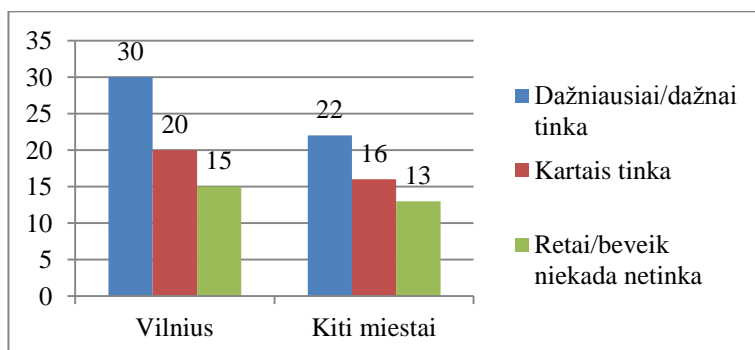
48 pav. Mokinių, kurie kasdien rūko, dalis, pagal tai, kaip tinka teiginys "Mokymasis man neturi prasmės", proc.

Tarp mokinių, kurie dažnai mano, kad mokymasis neturi prasmės per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis – 20 proc., tarp kartais taip manančių – 24 proc., o tarp nesutinkančių su teiginiu – 17 proc. Per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis skirtingose teiginio „Mokymasis man neturi prasmės“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0.020$).

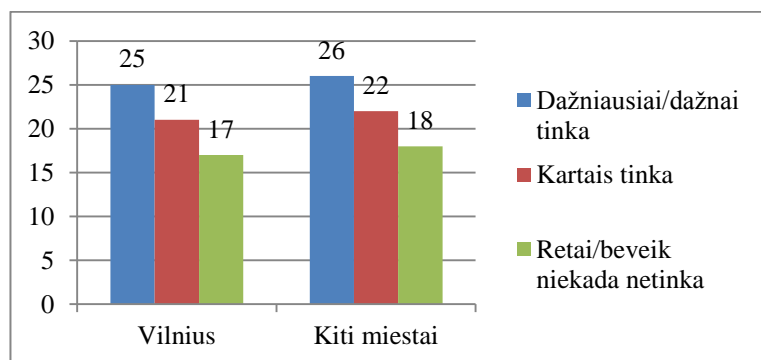
49 pav. Mokinių, kurie per pastarąsias 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio dalis, pagal tai, kaip tinka teiginys "Mokymasis man neturi prasmės", proc.

Tarp mokinių, dažnai mokykloje besijaučiančių blogai, reguliariai rūkančių dalis – 30 proc., tarp kartais besijaučiančių blogai – 20 proc., Tarp gerai mokykloje besijaučiančių – 15 proc. Reguliariai rūkančių dalis skirtingose teiginio „Mokykloje jaučiuosi blogai“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,000$).

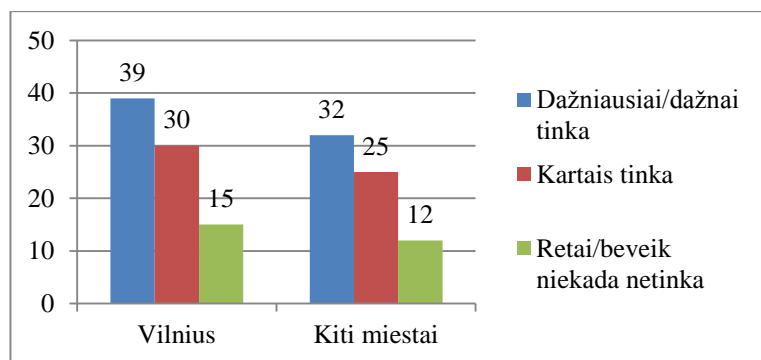
50 pav. Mokinių, kurie kasdien rūko, dalis, pagal tai, kaip tinka teiginys "Mokykloje jaučiuosi blogai", proc.

Tarp mokinių, dažnai mokykloje besijaučiančių blogai, per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis – 25 proc., tarp kartais mokykloje besijaučiančių blogai – 21 proc. Tarp mokinių, kurie gerai jaučiasi mokykloje – 17 proc. Per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis skirtingose teiginio „Mokykloje jaučiuosi blogai“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,009$).

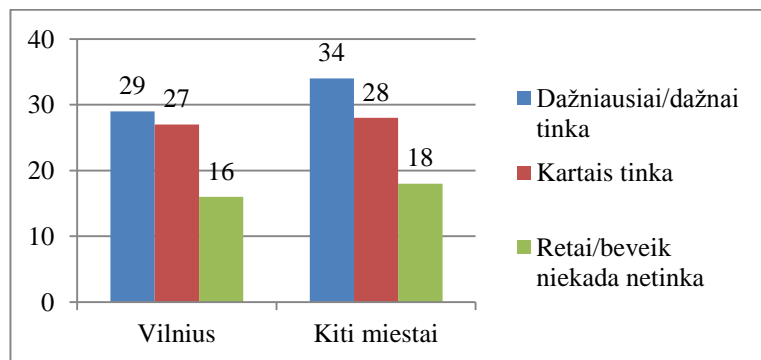
51 pav. Mokinių, kurie per pastarąsias 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio, dalis, pagal tai, kaip tinka teiginys „Mokykloje jaučiuosi blogai“, proc.

Tarp mokinių, dažniausiai blogai sutariančių su mokytojais, reguliariai rūkančių dalis – 39 proc., tarp kartais blogai sutariančių su mokytojais reguliariai rūkančių dalis – 30 proc., tarp mokinių, kurie gerai sutaria su mokytojais – reguliariai rūkančių dalis – 15 proc. Reguliariai rūkančių dalis skirtingose teiginio „Blogai sutariu su mokytojais“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,000$).

52 pav. Mokinių, kurie kasdien rūko, dalis, pagal tai, kaip tinka teiginys „Blogai sutariu su mokytojais“, proc.

Tarp mokinių, dažniausiai blogai sutariančių su mokytojais, per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis – 29 proc., tarp kartais blogai sutariančių su mokytojais – 27 proc., tarp mokinių, kurie gerai sutaria su mokytojais – 16 proc. Per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio dalis skirtingose teiginio „Blogai sutariu su mokytojais“ vertinimo kategorijose skyrėsi statistiškai reikšmingai ($p=0,000$).

53 pav. Mokinių, kurie per pastarąsias 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio, dalis, pagal tai, kaip tinka teiginys „Blogai sutariu su mokytojais“, proc.

Apibendrinimas

Reguliariai rūko 17,9 proc. Vilniaus 15–16 m. mokinių; elektronines cigaretes kartą gyvenime ar dažniau rūkė 54,4 proc. mokinių (didesnė dalis berniukų nei mergaičių); uostomąjį, kramtomąjį tabaką kartą gyvenime ar dažniau vartojo 14,1 proc. mokinių (didesnė dalis berniukų nei mergaičių); vandens pypkę/kaljną kartą gyvenime ar dažniau vartojo 5,4 proc. mokinių (didesnė dalis berniukų nei mergaičių)); alkoholį kartą gyvenime ar dažniau vartojo 85 proc. mokinių (didesnė dalis mergaičių nei berniukų); buvo apsvaigę nuo alkoholio kartą gyvenime ar dažniau 47,7 proc. mokinių (didesnė dalis berniukų nei mergaičių). Populiariausia vieta, kur paaugliai vartoja alkoholį – „kitų namai“. Migdomuosius ar raminamuosius vaistus (be gydytojo paskyrimo) kartą gyvenime ar dažniau vartojo 15,5 proc. mokinių (ženkliai didesnė dalis mergaičių nei berniukų); kanapes kartą gyvenime ar dažniau vartojo 19,2 proc. mokinių (ženkliai didesnė dalis berniukų nei mergaičių); amfetaminą kartą gyvenime ar dažniau vartojo 1,7 proc. mokinių; ekstazį kartą gyvenime ar dažniau vartojo 2,1 proc. mokinių; uostomąsias medžiagas kartą gyvenime ar dažniau vartojo 5,4 proc. mokinių. Cigarečių „paragaujama“ gan ankstyvame amžiuje – 13 proc. paauglių cigaretes išbandė būdami 11 m. ar jaunesni, 14–15 m. – amžius, kai ženkliai padidėja nuolat rūkančių mokinių dalis. Alkoholio, kaip ir cigarečių, paragaujama gan ankstyvame amžiuje – 10 proc. paauglių alkoholio paragavo būdami 11 m. ar jaunesni, kas penktas paauglys alkoholio paragauja būdamas 14-os metų. Kas dešimtas paauglys, būdamas keturiolikos metų amžiaus, patyrė pirmą apsvaigimą nuo alkoholio. Kanapių pirmąsyk gyvenime pavartojama vėlyvesniame paauglystės amžiuje – 14–15-os metų.

Santykiai su tėvais. Penktadalis mokinių patiria parastus tarpusavio santykius su tėvais (pasigenda pokalbių asmeniniais klausimais, patarimo dėl mokslų, patarimo kitais klausimais), kas septintas mokinys teigia pasigendantis tėvų užuojautos ir šilumos. Tiek darbo dienomis, tiek savaitgaliais laisvalaikį su tėvais leidžia kas ketvirtas mokinys. Kas aštuntas mokinys teigia, kad jų tėvai nežino, su kuo ir kur jie būna vakarais, kas šešto mokinio tėvai nepažįsta jo draugų. Daugumos (70 proc.) mokinių tėvai nenustato griežtų taisyklių, ką vaikai gali daryti išėję iš namų, trečdalis vaikų tėvai nenustato, taisyklių, kada vaikai turi vakarais grįžti namo, kas septinto mokinio tėvai nesidomi, ką vaikai veikia laisvalaikiu. Reguliariai rūkančių mokinių dalis didesnė tais atvejais, kai vaikas sunkiau iš tėvų gauna užuojautą ir šilumą bei šeimose, kur tėvai nežino, su kuo vaikai būna vakarais. Tokiose šeimose taip pat didesnė per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusiu nuo alkoholio mokinių dalis.

Santykiai su draugais/bendraamžiais. Kas penktas mokinys patiria parastus tarpusavio santykius su draugais (pasigenda užuojautos ir šilumos, pokalbių asmeniniais klausimais, patarimo kitais klausimais), kas trečias mokinys teigia pasigendantis draugų patarimo dėl mokslų. Daugiau nei pusės (64 proc.) paauglių draugų rate yra keletas ar daugiau rūkančių draugų. Daugiau nei pusės (68 proc.) paauglių draugų rate yra keletas ar daugiau alkoholi vartojančių draugų, kas antras paauglys turi keletą ir daugiau draugų, kurie per paskutines 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio. Kas penktas (18 proc.) paauglys turi keletą ar daugiau draugų, kurie rūko marihuaną.

Mokinių laisvalaikis. Per savaitę visus vakarus ne namie leidžia kas dvidešimtas (5 proc.) paauglys. Pusė paauglių kelis syk per savaitę negrįžta namo po 22-os valandos. Kas penktas mokinys kelis syk per savaitę išeina ir grįžta po vidurnakčio. Kasdien organizuotai sportuojančių dalis – 6 proc., beveik niekada organizuotai nesportuoja kas antras (52 proc.) mokinys. Kasdien neorganizuotai sportuoja kas dešimtas mokinys, neorganizuotai nesportuojančių – kas penktas. Pusė mokinių visai nedalyvauja organizuotoje laisvalaikio ar popamokinėje veikloje.

Mokykla. 8 proc. mokinių nurodė, jog mokymasis jiems neturi prasmės (daugiau berniukų nei mergaičių), mokykloje jaučiasi blogai kas dešimtas mokinys (12 proc.) (daugiau mergaičių nei berniukų), blogai su mokytojais sutaria vienas iš dvidešimt mokinių (daugiau berniukų nei mergaičių). Tyrimas atskleidė, jog tarp mokinių, kurie jaučia prasmę mokytis, mažesnė nuolat rūkančių ir tokių, kurie per paskutines 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio. Kuo mokiniai mokykloje jaučiasi geriau, tuo geriau sutaria su mokytojais – tuo mažiau reguliariai rūko bei vartoja alkoholio tiek, kad net būna nuo jo apsvaigę.